

ULF KRISTERSSON:

Folkrörelsens död

I folkrörelser låtsas man att alla är med och bestämmer, men de unga har avslöjat myten. De vill inte låta sig utnyttjas och delta i skendemokratin. För dem är resultatet viktigare än formerna.

Utän de statliga bidragssystem, som byggts upp till folkrörelsernas fromma, skulle de omedelbart falla samman.

Den framtida socialdemokratiska Europa-politiken skulle formars av rörelsens gräsrötter. Det trodde i alla fall Rune, Annalisa, Stig och Olov från partiföreningen i Backen, utanför Umeå. På partiledningens uppmaning hade de gått med i en studiecirkel, så att de med nyvunna kunskaper kunde delta i partiets stora EG-rådslag. Det hela var väldigt spännande.

Bomben slog ned mitt ibland Rune och de andra när de hade hunnit halvvägs i sin cirkel. På en presskonferens lät finansministern – så där i en bisats – tillkännage att Sverige förresten skulle gå med i EG. Ett av efterkrigstidens viktigaste politiska beslut meddelades av partiledningen, utan rådslag, utan intern debatt och utan att de socialdemokratiska gräsrötterna i Backen hade fått säga sin mening. De som inte ens var färdiga med sin studiecirkel!

”Varför lyssnade partiet inte på oss först?” frågade de besviket i en debattartikel i Aftonbladet. ”Menade partiledningen inte allvar? Varför skulle vi gå i studiecirkel och delta i den interna partidemokratin om ändå ingen brydde sig?” Så patetiskt, kan man kanske tycka. Trodde de verkligen att den svenska europapolitiken skulle formars med hänsyn till några gräsrötter i Västerbotten?

Naturligtvis var det ingen i partiledningen som på allvar tänkte bry sig om synpunkterna från Backens socialdemokratiska förening. *Naturligtvis* var allt ett spel för gallerierna och *naturligtvis* fattar en regering beslut i viktiga frågor även utan rådslag, studiecirkel och skenhelig partidemokrati. Så ser verkligheten ut, och det vet varenda politiker på ledande nivå. Det

Riksdagsman Ulf Kristersson är ordförande i Moderata Ungdomsförbundet.

som slog snett den här gången var att hyckleriet blev alltför uppenbart.

Myten om folkrörelsen

Myten om folkrörelsen gör att vi hycklar varje dag om innebörden av det politiska ledarskapet. Vi förnekar att en politiker har rätt att fatta beslut alldeles själv – men riskerar att bli utbytt. Ingen vågar erkänna att politikern har rätt att leda, och inte bara expediera en mer eller mindre tillfällig majoritets uppfattning. I folkrörelsen *låtsas* man i stället att alla är med och bestämmer. Men de unga har avslöjat myten.

Denna ungdomliga klarsyn är skälet till att många unga människor söker andra vägar än de traditionella om de vill engagera sig ideellt. De vill inte låta sig utnyttjas och delta i skendemokratin, för dem är nämligen resultaten viktigare än formerna. Om man vill påverka sin egen tillvaro så är det ju en klen tröst att ens egna åsikter har röstats bort i god demokratisk ordning. För unga människor är detta inte demokrati, utan bedrägeri.

Misstro mot politiken

Det man inte tror att man kan påverka, det struntar man i. Och det är när människor slutar att *tro* att de kan påverka politiken som de i stället vänder den ryggen. Då följer också en misstro mot politiska lösningar överhuvud taget. Varje tid har sin unga generation som gör uppror mot sina föräldrars värderingar, säger schablonbilden. 40-talisterna beskrivs ofta med just den analysen. Den misstro mot politiken, som nu visar sig, förklaras ibland slarvigt på samma sätt. Det är ett fruktansvärt misstag.

De gamla systemens kris

Vår föräldrageneration protesterade mot systemen, men lyckades egentligen bara anpassa sig till dem. I dag behärskar de systemen och är rädda för att de skall falla. Frågan är om inte 90-talets reaktion både är mera kraftfull och mera rationell. I stället för att med vrede och ilska vända sig *emot* auktoriteterna, vänder sig unga människor *ifrån* dem med suveränt förakt. Det som inte engagerar en, engagerar

Ett av efterkrigstidens viktigaste politiska beslut meddelades av parti-ledningen utan rådslag och utan intern debatt.

man sig inte heller emot. Då blir det heller ingen revolt, inga protester, inga demonstrationer, bara tystnad.

– Förut sade vi: "Åt helvete med gubbarna!" och flyttade på dem – mot deras vilja. I dag säger vi åt ungdomarna: "Kom och flytta på oss!" Men de säger: "Åt helvete med er gubbar, vi vill inte vara med!" Så talar en resignerad fackombudsman i Västerås, och sammanfattar på så vis de gamla systemens kris. Systemen kan bara överleva genom att övertas och förändras av de unga, *men det finns ingen som vill förändra dem*. De som i dag sitter som systemförvaltare ids ingen göra uppror mot, de får åldras i ensamhet tillsammans med sina system.

När välfärdssystemen inte längre fungerar och respekten för den formella politiken är låg, återstår för de flesta bara en väg för att lösa sina personliga problem – att *gå runt* systemen. Var och en agerar då på ett mycket rationellt sätt och distansen gentemot den trögare politiska verklighe-

ten hamnar därmed i blyxtbelysning. Det är inte konstigt att de flesta människor hellre arbetar för att höja sin egen lön än arbetar politiskt för lägre inflationstakt. Denna fokusering vid det som är omedelbart påverkligt, på bekostnad av det mera fjärran, förvånar knappast.

Tänk om en ung kille antogs handla enligt den politiska modellen när han ville lösa ett annat personligt problem; nämligen att han inte var helt nöjd med sin bil —

Det är ju en klen tröst att ens egna åsikter har röstats bort i god demokratisk ordning.

en Volvo. Om vi applicerar politikens lösning på detta problem så antas han först genomgå en kvalificerad teknisk utbildning, ta anställning på Volvo, arbeta där troget i 20 år och göra karriär, för att så småningom hamna som produktchef på personbilsdivisionen och äntligen få rätta till den där lilla detaljen i konstruktionen av Volvobilar som han alltid retat sig på. Som tur är behöver han inte bete sig så, han byter helt enkelt bil.

Vinnare och förlorare

På många av samhällets områden i dag kan man dock inte bara välja, utan tvingas att försöka påverka andras beslut för att tillvarata sina intressen. De som kan påverka är människor med insikter och kontakter inom partier och myndigheter. De välartikulerade och välutbildade blir därmed systemets vinnare, de andra systemets förlorare. Så framträder allt tydligare mönstret av det två-tredjedelssamhälle som systembyggarna sade sig vilja

undvika. Alla — fattig som rik — betalar sin betungande del av notan. Men det är de högljudda, välorganiserade två-tredjedelarna i samhället som först armbågar sig fram till den gemensamma potten. Åt den som kan ta för sig skall varda givet.

Om Per Albin Hanssons insikter i det kapsejsade ransoneringssystemet skriver Anders Isaksson i *Per Albin, Del 2*. Ingen trodde på systemet och de som fick störst problem var de människor som inte hade råd att gå runt det. Isaksson beskriver Per Albins uppgivna insikt att han själv helt enkelt var tvungen att köpa svart och strunta i den solidariska fördelningen. Han kunde inte tänka sig att respektera ens det system som han själv var ansvarig för. Att folk går runt systemen om de kan är inget nytt, inte ens om de är ministrar.

Politikens formella spelregler respekteras alltså inte ens inom politiken. För den som *verkligen* vill vara med och påverka t ex folkpartiets framtida idéprogram är det med säkerhet mer effektivt att lära känna programskrivarna än att ta en formell strid på folkpartiets landsmöte. Och vill man verkligen förändra Moderata Ungdomsförbundets syn på t ex välfärdspolitik så går det — det medges — snabbare att lära känna mig än att skriva motioner till stämman.

Detta handlar inte om brist på respekt för demokratin. Den är själva fundamentet, och inte minst kontrollinstansen, i de ideella organisationerna. Detta får dock inte leda oss till att bli blinda och naiva inför hur beslut verkligen fattas och hur ledarskapet faktiskt utövas. Annars försvinner de verkliga makthavarna lätt in i ett töcken av illusoriskt medbestämmande. Makten blir otydlig, diffus och därmed omöjlig att ställa till svars eller byta ut. Jag

tror att det var Vilhelm Moberg som skrev "Alla dessa kommittéer utan kropp som man kan sparka på, och utan själ som Satan kan ta."

Gräsrötternas sista vapen

Under många decennier har vi i Moderata Ungdomsförbundet försökt locka till oss medlemmar med argumentet att de "får vara med och påverka". Så absurt! Vi har på fullaste allvar trott att människor går med i organisationer för att förändra dem. Helt fel. Man går med i en organisation för att man *gillar* den. Det effektiva sättet att visa att man inte längre trivs med sin organisation är att lämna den. Detta, gräsrötternas sista vapen, fungerar så länge det finns alternativ att vända sig till. Därför har det för säkerhets skull aldrig givits några alternativ till den offentliga sektorn.

Miljöorganisationen Greenpeace anklagas ofta av folkrörelsetraditionalister för att vara elitstyrd och odemokratisk. Som om det skulle spela någon roll! Varför måste allt vara så demokratiskt? Den som känner sig förtryckt i Greenpeace kan ju gå med i Svenska Naturskyddsföreningen eller någon annan, kanske mer demokratisk och folkrörelseinriktad organisation, som sannolikt ägnar mera tid åt formerna än åt själva verksamheten. Greenpeace blir i verkligheten föremål för den mest effektiva kontroll som finns, varje gång de begär av sina medlemmar att avstå lite av sina privata pengar åt just Greenpeace.

De upplevde en höjdpunkt i Sverige i slutet av 80-talet, när människor kände sympati för och stödde deras verksamhet. När stödet sedan uteblev kunde

Greenpeace heller inte fortsätta sina aktioner. Denna form av medlemsinflytande har bara två lägen: "av" eller "på", och lämnar litet utrymme åt nyanser. Samtidigt är inflytandet mer direkt och omedelbart än i en representativ demokrati. Medlemmen tar inte ställning till personer eller principer, utan till *resultatet*.

Det är inte konstigt att de flesta människor hellre arbetar för att höja sin egen lön än arbetar politiskt för lägre inflationstakt.

"Men vi har roligt på våra möten" som frikyrkopastorn sade för att urskulda att hans församling kanske inte var så gudfruktig. Folkrörelsen av i dag struntar blankt i resultatet av verksamheten, likt en sorglig efterföljare till gamla tiders välgörenhetsdamer. Då hade resultatet, i det fallet att hjälpa nödställda medmänniskor, inte heller någon större betydelse. Viktigare var den sociala gemenskapen i föreningen och att alla som deltog i "arbetet" kunde känna sig präktiga och snälla. Syföreningar fyllde samma funktion men fick i alla fall något gjort. Denna sociala självtillfredsställelse tilltalar knappast dagens unga. De vill se resultat.

"HTG" kan man höra försvarets befäl säga till varandra när det finns värnpliktiga i närheten. HTG – Huvudsaken Tiden Går, är kodordet då syftet med övningen är ointressant men skenet av verksamhet ändå måste hållas uppe. En sorglig påminnelse om att också den organisation som är satt att försvara vårt land är kraftigt anstucken av folkrörelsementalitet. Men hoppfullt är det att de värnplikti-

gas främsta kritik mot försvaret i dag inte gäller medinflytande eller ärtsoppa, utan känslan av att de inte gör någon nytta.

I den form av folkrörelse som de politiska partierna utgör finns inslag av professionalism och resultatänkande, men dessa fenomen uppträder enbart på den exekutiva partiledarnivån. Det är den intensiva massmediala bevakningen som

De välartikulerade och välutbildade blir systemets vinnare, de andra systemets förlorare.

har drivit fram en professionell elit. Partiernas basorganisation lämnas dock i stort sett intakt. Med partiledarnas valmöten i bakhuvudet framstår själva partiorganisationens verksamhet lätt som en produkt av en annan tid. Låt mig ge ett exempel:

Samma dag som PK-banken och Nordbanken hade slagits samman gick jag på en gågata i en mellansvensk stad. När jag då såg den snabbhet, den exakta samstämmigheten med vilken gamla skyltar ersattes med nya, gemensamma Nordbanken-skyltar, blev jag lite imponerad. Även om verksamheten bakom Nordban-

kens nya skyltar senare har visat sig vara allt annat än professionell så gav det i alla fall ett professionellt intryck.

Med detta färska intryck i minnet råka- de jag passera den lokala moderatlokalen mitt inne i stan. Kontrasten blev för stor. Bakom ett smutsigt skyltfönster på en filt- matta låg en sorglig hög med gamla kampanjknappar, lite vissna blommor och några solblekta broschyrer från förra valet. På väggen hängde kungen och drottningen, lite på trekvart. Amatörerna hade slagit till. Skyltfönstret är naturligtvis en bagatell, men för de unga människor som hade oturen att gå förbi det bekräftade det nog att politik inte är en seriös syssla som duktiga människor ägnar sig åt, utan i många fall just motsatsen.

Det är den klämkäcka, institutionalise- rade amatörismen som är folkrörelsens själva kärna. Denna heliga enfald och okunnighet har Maktens välsignelse. Självfallet. Annars skulle folkrörelsen kanske resa sig en dag och ha synpunkter på vad Makten har för sig. Och utan de statliga bidragssystem som byggts upp till folkrörelsernas fromma skulle de omedelbart falla samman. Snart finns bara pengarna kvar, till ingen nytta när folkrörelserna slutligen överges av dem de var till för — folket.